

4. Ігнатюк, О. А. *Формування готовності майбутнього інженера до професійного самовдосконалення теорія і практика* : монографія [Текст] / О. А. Ігнатюк. – Харків: НТУ «Харківський політехнічний інститут», 2009. – 432 с.
5. Остапчук, О. *Професійний саморозвиток і самопроектування в системі педагогічної освіти* [Текст] / О. Остапчук // Шлях освіти. – 2007. – №4. – С. 13–18.
6. Бех, І. Д. *Рефлексія як чинник саморозвитку особистості* [Текст] / І.Д. Бех // *Педагогічна і психологічна науки в Україні : до до 20-річчя НАПН України* : [в 5 т.] / НАПН України; редкол.: Н.Г. Ничкало, В.О. Радкевич [та ін.]. – К. : Пед. думка, 2012. – Т. 4 : Професійна освіта і освіта дорослих. – С. 191–202.

КОМПЕТЕНТНІСНИЙ ПІДХІД – ОСНОВА СУЧАСНОЇ ЯКІСНОЇ ОСВІТИ

Сафарян С. І.

*кандидат педагогічних наук, доцент кафедри методики мов та літератур
Київський університет імені Бориса Грінченка
м. Київ, Україна*

Якісне реформування вітчизняної системи освіти неможливе без вирішення проблемної ситуації, що нині виникла унаслідок протиріччя між необхідністю забезпечити сучасну якість і неможливістю вирішити це завдання традиційним шляхом за рахунок подальшого збільшення обсягу інформації, що підлягає засвоєнню школярами. Вирішенню цієї проблеми допомагає упровадження компетентісного підходу, який спрямований на досягнення головної мети сучасної освіти – створення умов для якісного навчання. За слівним зауваженням дослідника проблеми компетентнісного підходу у навчанні О. Вербицького нині «...акцент зміщується з навчальної діяльності на пізнавальну, і головною метою освіти стає формування здатності до активної діяльності, а знання перетворюються у засіб розвитку особистості» [5, с. 81].

Під поняттям «компетентнісний підхід» розуміємо *спрямованість процесу навчання на формування і розвиток ключових (базових і основних) та предметних компетенцій особистості*.

Термін «компетентність» був введений до ужитку у 1959 році американським вченим Вайтом і спочатку використовувався у системі менеджменту, а вже з 90-х років почав активно використовуватися у європейських країнах.

Нині у педагогічній науковій літературі широко використовуються терміни «компетенція» та «компетентність», хоча це використання іноді буває суто інтуїтивним, оскільки раніше у багатьох дослідженнях відбувалась екстраполяція цих термінів, проте нині вчені вже чітко розмежовують їх.

Читаємо у тлумачному словнику:

Компетенція – здатність людини застосовувати сукупність знань, умінь, навичок і особистісних якостей для успішної діяльності у різних проблемних ситуаціях;

Компетентність – володіння людиною певною компетенцією;

Компетентний – такий, що має достатні знання у якій-небудь галузі, добре з чим-небудь обізнаний [4].

Саме компетенції є основою Державних освітніх стандартів та навчальних програм, а компетентність розуміють як реально сформовані особистісні якості і мінімальний досвід діяльності особистості.

Перелік ключових освітніх компетенцій визначається на основі головної мети загальної освіти, а також – основних видів навчальної діяльності, які сприяють отриманню навичок життя і практичної діяльності у сучасному суспільстві. З цих позицій **ключовими освітніми компетенціями** є:

1. *Ціннісно-змістові компетенції* – компетенції у галузі світосприйняття, зв'язані із ціннісними орієнтирами, здатністю бачити і розуміти навколишній світ, орієнтуватися у ньому.

2. *Загальнокультурні компетенції* – коло питань, у яких особистість має добре орієнтуватися. Це особливості національної і загальнолюдської культури, духовні, моральні основи життя людини і людства, окремих народів, роль науки, релігії, компетенції у побуті тощо.

3. *Навчально-пізнавальні компетенції* – сукупність компетенцій у самостійній пізнавальній діяльності, знання і вміння організації планування, аналізу, рефлексії, самооцінки навчальної діяльності.

4. *Інформаційні компетенції* – ці компетенції забезпечують навички діяльності у роботі з інформацією, яка є у навчальних предметах, освітніх галузях, а також і у навколишньому світі.

5. *Комуникативні компетенції* – включають знання мов, способів взаємодії з оточуючими, навички роботи у групах, оволодіння різними соціальними ролями у колективі.

6. *Соціально-трудові компетенції* – передбачають набуття знань і досвіду в громадянському, суспільному житті, у соціально-трудовій сфері, у галузі сімейних прав і обов'язків, у професійній діяльності.

7. *Компетенції особистісного самоудосконалення* – спрямовані на освоєння способів фізичного, духовного та інтелектуального саморозвитку, емоційної саморегуляції.

8. Існує певна **формула компетентності**:

- *По-перше*, знання, проте не просто інформація, а та, що швидко змінюється, є динамічною, різноманітною, яку необхідно вміти знайти, відсіяти від непотрібної, перевести у досвід власної діяльності.

- *По-друге*, уміння застосовувати ці знання у конкретній ситуації, розуміння того, яким способом можна отримати ці знання.

- *По-третє*, адекватна оцінка себе, світу, свого місця у ньому, конкретних знань, методу їхнього отримання чи застосування.

Логічно цю формулу можна виразити так: **компетентність = мобільність знань + гнучкість методу + критичність мислення**.

Зазначаючи, що компетентність у структурному значенні є складним утворенням, інтегрованим результатом навчання, виокремлюють *три групи*:

1. *Соціальні компетентності* зв'язані із оточенням, життям суспільства, соціальною діяльністю особистості (здатність до співпраці, уміння вирішувати проблеми у різних життєвих ситуаціях, навички взаєморозуміння, соціальні цінності і уміння, комунікативні навички, мобільність у різних соціальних умовах).

2. *Мотиваційні компетентності* зв'язані із внутрішньою мотивацією, інтересами, індивідуальним вибором особистості (здібність до навчання, креативність, уміння досягати успіхів у житті, практичні навички та творчі здібності, уміння здійснювати власний вибір).

3. *Функціональні компетентності* зв'язані з умінням оперувати науковими знаннями і фактичним матеріалом (технічна і наукова компетентність, уміння оперувати знаннями у житті і навчанні, використовувати джерела інформації для власного розвитку).

Які ж шляхи формування компетентності? Виокремлюють такі основні завдання:

- створення умов для розвитку і самореалізації особистості
- засвоєння продуктивних знань, умінь
- розвиток потреб поповнювати свої знання упродовж життя.

Чим же має керуватися вчитель для їхнього виконання. Насамперед, маємо запам'ятати *tакі правила*:

1. Головним є не предмет, якому ви навчаєте, а особистість, яку ви формуєте.
2. Допомагайте учням оволодівати найбільш продуктивними методами навчання, учіть їх вчитися, привчайте учнів думати і діяти самостійно, стимулюйте дослідницьку діяльність учнів.
3. Не жалійте часу та зусиль на виховання активності.
4. Необхідно частіше використовувати запитання «чому», щоб навчити мислити причинно-наслідково.
5. Завжди пам'ятайте, що знає не той, хто переказує, а той хто застосовує на практиці
6. Творче мислення розвивайте всебічним аналізом проблеми, пізнавальні завдання вирішуйте декількома способами, частіше практикуйте творчі завдання.
7. Необхідно частіше показувати учням перспективи їхнього навчання.
8. Використовуйте схеми, плани тощо, щоб забезпечити системність знань.
9. У процесі навчання обов'язково враховуйте суб'єктний досвід дитини, його індивідуальні особливості та інтереси.
10. Будьте поінформованими у галузі наукових досліджень із свого предмета.

Отже, підсумовуючи, зазначимо, що завдання сучасної української освіти полягає у формуванні, насамперед, особистості не з енциклопедично розвиненою пам'яттю, а з гнучким розумом, і з швидкою реакцією на все нове, з повноцінними розвинутими потребами подальшого пізнання та самостійної

дії, з добрими орієнтувальними навичками й творчими здібностями. Безумовно, саме на успішну реалізацію перерахованих завдань і спрямоване широке упровадження у вітчизняну систему освіти компетентнісного підходу до навчання. Цей підхід допоможе відійти від засилля механічного накопичення знань, оскільки ще А. Макаренко назначав, що «Головне у житті не знання, а та гармонія, яка проявляється, коли знання добре вміщені у душі» [7, с. 124].

Література:

1. *Актуальні проблеми підготовки педагогічних кадрів до творчої професійної діяльності // Всеукраїнська наукова конференція. – К.: Ін-т системних досліджень: КДПУ імені М.П.Драгоманова. – 1993. – 240 с.*
2. *Алексюк А.М. Педагогіка вищої освіти України. Історія. Теорія: Підручник для студентів, аспірантів та молодих викладачів вузів /А. М. Алексюк – К.: Либідь, 1998.– 558с.*
3. *Адольф В.А. Формирование профессиональной компетентности будущего учителя /В.А. Адольф // Педагогика. – 1998. – № 1. – С. 72 – 75.*
4. *Великий тлумачний словник сучасної української мови / упор. Бусел В.Т. / В.Т. Бусел В.Т. – К.: Перун, 2001.*
5. *Вербицкий А.А. Актуальное обучение в высшей школе: контекстный поход / А.А. Вербицкий. – М.: Высш. школа, 1991.*
6. *Гальперин П.Я. Введение в психологию. / П.Я. Гальперин – М.: Наука, 1999. – 288с.*
7. *Макаренко А.С. Твори: в 7 Т. / А.С. Макаренко – К., 1954. Т. 5.*